

“ERRE CON ERRE”

Unha das principais consultas das familias á mestra de Audición e Linguaxe na etapa de Educación Infantil e nos primeiros niveis de Educación Primaria é o rotacismo.

O rotacismo é a dislalia do fonema /r/ (rotacismo simple) e do fonema /rr/ (rotacismo múltiple), é dicir, é un problema para articular o son da erre.

Como explica Perelló: “como consecuencia do seu delicado mecanismo de articulación, os fonemas vibrantes(/r/, /rr/) son os más difíciles de pronunciar na linguaxe humana. Por iso, é moi frecuente un defecto na súa articulación.”

Hai nenos e nenas que ben pronto, con meses , son capaces de producir o fonema , pero noutros casos adquírese máis tarde ou incluso non se chega a adquirir sen axuda. O feito de non pronunciarlo non se considera algo preocupante ata que os nenos e nenas chegan á idade de 6 anos. Antes desta idade fálase dunha dislalia evolutiva ou , máis en concreto, rotacismo evolutivo. Posteriormente o rotacismo xa se considera dislalia funcional , sempre despois de descartar calquera causa orgánica que o provoque.

POSIBLES CAUSAS DO ROTACISMO

Baseándonos na clasificación de Céspedes (2011) e Pascual (1995) , os posibles factores etiolóxicos causantes do rotacismo agrúpanse en tres bloques:

Causas funcionais:

- Escasa habilidade motora: torpeza nos movementos dos órganos do aparello fonador .
- Falta de comprensión e discriminación auditiva.
- Falta de control da función respiratoria.
- Tensión muscular que transmite rixidez aos órganos oro-faciais, impedindo unha pronunciación fácil e fluída.
- Maloclusión lingual: incorrecta colocación da lingua, normalmente está adiantada e toca ou sobrepasa os dentes, polo que non hai vibración.

Causas psicolóxicas

Problemas afectivos como a sobreprotección, falta de cariño, celos...

Causas ambientais

Privación sociocultural, tensión e desequilibrio familiar...

A maiores desta clasificación, podemos falar tamén de rotacismos por causa orgánica:

- Problemas do frenillo lingual; que este sexa curto ,non podendo elevar a lingua como consecuencia da limitación física.
- Padal oxival: padal más elevado e estreito, polo que non se pode apoiar correctamente a lingua nel para a pronunciación do fonema /r/.
- Hipotonicezade: falta de ton a nivel muscular nos órganos bucofonatorios (labios, lingua, maseteros...).

IRENE FERNÁNDEZ. MESTRA AL

Son tan variados os motivos causantes do rotacismo que , antes de comezar a intervención, é importante facer unha avaliación completa co fin de coñecer o problema que impide a articulación e poder así proponer un tratamento efectivo.

CANDO DEBEMOS PREOCUPARNOS? TIPOS DE INTERVENCIÓN

Que un neno ou nena non pronuncie o /r/ non ten maior transcendencia, é dicir, non implica que haxa algún tipo de retraso nin afectación a nivel psicolóxico. Aínda que é verdade que cando son máis maiores e conscientes de que non poden falar axeitadamente , pódelles ocasionar frustración ante a incapacidade de saber dicilo ben. Nalgúns casos o nivel de frustración pode ser tal que chegan a buscar estratexias para esconder o problema , como usar sinónimos ao falar para evitar palabras que leven o son ou incluso decidir non falar ante determinadas situacions.

Para acadar a produción partimos das características do fonema , considerando o modo e o punto de articulación : fonema alveolar e vibrante. A lingua colócase detrás dos alveolos, encima dos dentes superiores, e vibra. Esta vibración conséguese coordinando o punto de articulación co sopro. Desta forma os exercicios de intervención consisten en actividades para acadar unha axeitada colocación e destreza lingual (praxias) e exercicios de sopro .

É importante ter isto moi presente para evitar a adquisición de malos hábitos ou vicios articulatorios como a substitución do fonema por unha vibración gutural (/r/ francesa) ou a vibración con axuda labial tipo pedorreta.

Dependendo da idade falamos de dislalia evolutiva ou funcional e dun tipo de intervención preventiva ou correctiva .

Intervención preventiva

A dislalia evolutiva é a más frecuente .Hai unha fase no desenvolvemento da linguaxe na que o neno non articula ou distorsiona algúns fonemas. No caso do rotacismo falamos de nenos e nenas na Etapa de Educación Infantil. Xeralmente ocasiona angustia nos pais pois dubidan de se o seu fillo ou filla presenta un atraso na linguaxe. É o momento de adoptar certas conductas preventivas que se especifican a continuación:

- Falar correctamente , ofrecerelles un modelo de fala adulta .
- Non fazer bromas pola súa articulación .
- Evitar transmitirlle preocupación ou insistencia por repetir o son correctamente.

Se interesa estimular de cara a favorecer a súa producción, pódense facer unha serie de exercicios a modo de xogo para adquirir maior habilidade e precisión lingual así como mellorar a intensidade e control do sopro.

Son actividades que se poden realizar a modo de “XIMNASIA DA LINGUA” por exemplo durante o cepillado de dentes, diante dun espello ou en calquera outra situación que estimule este tipo de exercicios. Algúns deles son:

- Colocar a lingua arriba e abajo tanto por dentro como por fora da boca ,
- Facer xiros ao redor dos dentes e ao redor dos beizos, primeiro nun sentido e logo no contrario. Limpar os dentes coa lingua facendo un varrido por diante e por detrás e tamén o padal de atrás cara diante.
- Outro exercicio importante é conseguir chasquear a lingua, normalmente indícaselles que van simular os pasos de cabalo ou bater os ovos para facer un biscoito.
- Finalmente, poden estimular a vibración do ápice lingual colocando a lingua entre os beizos e vibrando xunto con eles a modo de pedorreta.

En segundo lugar están os exercicios de sopro como poden ser apagar velas, inflar globos, xogar partidos de fútbol movendo pequenas bolas de papel. Pódese tamén estimular con molinos, chifres , frauta... ou calquera outro instrumento de sopro.

Cantar cancións nas que se repita ese son, recitar poesías e xogar con palabras que inclúan o fonema son tamén actividades moi apropiadas.

Todas estas son recomendacións preventivas , co fin de estimular e favorecer a articulación do fonema. Convén recordar que o neno ou nena precisa tempo para acadar a maduración e a destreza necesarias. Cando estea preparado farano se ningún esforzo.

Coas actividades preventivas evitamos a consolidación de malos hábitos articulatorios . O correcto , ata que estean preparados, é que o neno ou nena substitúan o fonema vibrante por outro fonema alveolar máis fácil de articular como /l/, /d/ ou /t/.

Intervención directa ou correctiva

O tratamento do rotacismo tanto en nenos como en adultos é efectivo ao 99%. As actividades que se levan a cabo normalmente para solucionalo son de reeducación do punto e modo de articulación do fonema. O que si é máis complicado nun principio é facer desaparecer os malos hábitos adquiridos á hora de pronunciar a /r/ , de aí a importancia da prevención.

Neste tipo de intervención é importante que a familia colabore no proceso de afianzamento e xeneralización.

Ao principio podemos observar que en repetición a articulación está conseguida pero ainda naúa linguaxe espontánea non está xeneralizada, é o máis normal. Hai que darlle un tempo para que automatice e corrixa o mal hábito que tiña adquirido e comece a introducir os novos patróns. Podemos utilizar diferentes cancións , lotos, contos específicos do fonema /r/ ou dos que temos na casa recalculo as palabras que nos atopemos con /r/, xogos como “a oca da erre”, “o bingo”, “o dominó” e moitos recursos máis que podes atopar en internet.

SUMANDO + PROXECTOS

Neste curso sumamos tres iniciativas más aos proxectos que estabamos a desenvolver:

O colexio está a participar no Proyecto "Introducción á robótica educativa en Infantil e Primaria" co fin de introducir ao noso alumnado na robótica e na programación.

O primeiro paso será a formación do profesorado, a través dun PFPP (Plan de Formación Permanente do Profesorado)

Club de Ciencia pretende desenvolver as "vocacións STEM", Ciencia, Tecnoloxía, Enxeñería e Matemáticas, e espertar a motivación do alumnado, especialmente o feminino, cara a estudos posteriores nos campos de coñecemento do ámbito científico.

Abalar é o proxecto que substancia a estratexia para a integración plena das TIC na práctica educativa e a mellora das competencias da nosa cidadanía

Auxiliares de Conversa é un programa complementario de apoio e colaboración de profesorado nativo para posibilitar a práctica da conversa oral, proporcionar un modelo de corrección lingüística...

Seccións Bilingües supón a organización do ensino dunha área ou materia non lingüística que se cursa dun xeito bilingüe nunha lingua cooficial e nunha lingua estranxeira utilizada como mínimo durante o 50% do horario lectivo.

Plambe é un programa que impulsa a transformación das bibliotecas escolares en centros de recursos de lectura, información e aprendizaxe

Prensa-Escuela é unha aposta de La Voz de Galicia, para que o xornal chegue á escola e se converta nun elemento pedagógico no proceso de aprendizaxe dos alumnos. O obxectivo do programa, é axudar aos escolares a desenvolver o seu sentido crítico a través da prensa, ofrecerles un libro de texto sempre actualizado.

Voz Natura é un programa de educación medioambiental que ten por obxectivo implicar á comunidade escolar galega na recuperación e defensa da natureza da nosa terra.

Co programa de Enriquecemento Curricular pretendemos incentivar ao alumnado para rendibilizar as súas capacidades, proporcionándolle experiencias, materiais e recursos

O Plan Proxecta é unha iniciativa da Consellería de Educación, Universidade e Formación Profesional, en colaboración con diferentes organismos, dirixida a fomentar a innovación educativa nos centros a través de programas educativos que desenvolvan as competencias clave como eixe do currículo.